

Одељење за новинарство и комуникологију је на својој седници формирало Комисију за преглед и оцену докторске дисертације: **УЛОГА ЦИВИЛНИХ И ПОЛИТИЧКИХ АКТЕРА У ПРОЦЕСИМА ИНСТИТУЦИОНАЛНЕ РЕФОРМЕ И РАЗВОЈА КАПАЦИТЕТА ПРАВОСУЂА У СРБИЈИ ОД 2002. ДО 2012. ГОДИНЕ**, кандидаткиње мр Оливере Пурић.

Комисија у саставу: проф. др Весна Петровић, проф.др Дејан Миленковић и проф. др Зоран Стојиљковић, као предложени ментор, након оствареног увида у текст докторске дисертације, узајамних консултација и разговора са кандидаткињом који су резултирали делимичним сажимањима полазне верзије тезе, подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ И ДИСЕРТАЦИЈИ

1. РАДНА БИОГРАФИЈА

Мр Оливера Пурић рођена је 1968. године. Дипломирала је на Правном факултету Универзитета у Београду 1991.године, са просечном оценом 9, 67. Правосудни испит положила је 1994. године. На Правном факултету Универзитета у Београду постала је, 1997.године, магистар правних наука у области Међународног јавног права одбранивши магистарску тезу **„Нормативна регулатива учешћа федералних јединица у спољнополитичком одлучивању”**. Докторске студије уписала је 2012.године на Факултету политичких наука у Београду.

ПРОФЕСИОНАЛНО ИСКУСТВО

Од 1992. до 1996. године радила је у Трећем општинском суду у Београду. Након ангажовања у Фонду за хуманитарно право, од 1998. до 2002. године радила је у Врховном суду Србије као секретар Одељења за кривично право. Од 2002.године ангажована је у активностима Програма Уједињених нација за развој у Србији (UNDP). Од 2010.године колегиница Пурић се налазила на позицији програмске директорке и помоћника сталног представника Програма Уједињених нација за развој. Од јануара 2015. године запослена је у Швајцарској развојној агенцији као специјални саветник за програмирање у области реформе правосуђа.

ПРЕГЛЕД РЕЛЕВАНТНИХ КВАЛИФИКАЦИЈА

- Више од 10 година искуства у пословима међународног развоја у земљама Југоисточне Европе, укључујући транзициона и пост-конфликтна друштва
- Искуство у стратешкој координацији и управљању програмима канцеларије Програма Уједињених нација за развој (УНДП) у Србији и регионалним програмима, пројектима и активностима

Искуство у дизајнирању и спровођењу пројеката

Кључне вештине и области експертизе:

Саветовање и подршка националним и регионалним партнерима

Управљање програмима засновано на резултатима

СПИСАК ОБЈАВЉЕНИХ РАДОВА

Аутор

Чланци

Judicial Training Centres in the Western Balkans: Conclusions and Recommendations, у *Governance Centre12*, Осло, 2010.

Judicial Training Centres: Potential Partnerships, у *Transition in Change*, УНДП у сарадњи са Универзитетом Уједињених нација, 2010.

Effects of Professional Training in Judiciary: Findings and Recommendations, у *Transition in Change*, УНДП у сарадњи са Универзитетом Уједињених нација, 2008.

Интерактивне публикације

Обука правосуђа у процесу развоја, Водич (на енглеском језику), УНДП, 2006.

<http://turnguide.undp.org.rs/>

Интернет страница Правосудног центра за обуку и стручно усавршавање (на српском и енглеском језику), 2006.

<http://www.pcsrbija.org.rs/>

Интернет портал Програма транзиционе правде (на енглеском језику), 2006.

<http://tjt.undp.org.rs/templates/home.cfm/>

UNDP Serbia Judicial Studies Series, УНДП Њујорк, 2013:

Volume 1- Embracing Complexity: The Political Context for Development Assistance Regarding the Institutionalisation of Judicial Reform in Serbia

Volume 2 - Judicial Reform through the interaction of Citizens and States: An Analysis of Public and Professional Opinion regarding judicial reform in Serbia

Volume 3 - Utilising/Establishing Effective Partnerships to Enhance the Professional Advancement and Efficiency of the Judiciary / or Strengthening the Efficiency of the Judiciary in Serbia through targeted/enhanced/speciliased monitoring and evaluation techniques/tools

Volume 4 - Judicial Reform as a Tool for Ensuring a Capable and Accountable State

Уредник

Закон о прекршајима: Коментари (на српском и енглеском језику), Програм Уједињених нација за развој (УНДП) Србија, 2006.

Анализа обуке судија за прекршаје у Републици Србији, Налази и препоруке (на српском и енглеском језику), УНДП Србија, 2006.

Приручник за првостепени прекршајни поступак код прекршајних судова и органа државне управе – Обрасци за практичну примену (на српском језику), УНДП Србија, 2006.

Брошура о прекршајном систему: Пројектни резултати, Јачање прекршајног система и прекршајних судова (на српском и енглеском језику), УНДП Србија, 2006.

Преглед пројекта о судијама за прекршаје (на српском и енглеском језику), УНДП Србија, 2006.

Правосудни центар: Завршни извештај (на српском и енглеском језику), УНДП Србија, 2006.

Дијагностичка анализа: Правосудни центар за обуку и стручно усавршавање судија, тужилаца и судских службеника; Правосудни центар (на српском и енглеском језику), УНДП Србија, 2006.

Правосудни центар: Резултати и потенцијали (на српском и енглеском језику), УНДП Србија, 2006.

Правосудни центар: Приручник за базу података о обуци (на српском и енглеском језику), УНДП Србија, 2006.

Транзициона правда: Истраживање о случају бивше Југославије (на српском и енглеском језику), УНДП Србија, 2006.

Кратак извештај о радионицама у области транзиционе правде (на српском и енглеском), УНДП Регионални програм, 2006.

Извештај о развоју регионалног наставног програма у области транзиционе правде (на српском и енглеском језику), УНДП Регионални програм, 2006.

Извештај о Међународној конференцији о изградњи регионалног партнерства за иницијативе у области транзиционе правде (на српском и енглеском језику), УНДП Регионални програм, 2006.

Збирка релевантног законодавства у области повраћаја имовине (на српском и енглеском језику), УНДП Србија и Црна Гора, 2005.

Истраживање и пракса у процесуирању финансијског криминала (на српском и енглеском језику), УНДП Србија и Црна Гора, 2005.

У сенци заједничког наслеђа – Услови и могућности регионалне сарадње на процесуирању ратних злочина у Босни и Херцеговини, Хрватској, Србији и Црној Гори, Међународни семинар, Дубровник (на српском и енглеском језику), УНДП Србија, 2005.

Докторска дисертација: **УЛОГА ЦИВИЛНИХ И ПОЛИТИЧКИХ АКТЕРА У ПРОЦЕСИМА ИНСТИТУЦИОНАЛНЕ РЕФОРМЕ И РАЗВОЈА КАПАЦИТЕТА ПРАВОСУЂА У СРБИЈИ ОД 2002. ДО 2012. ГОДИНЕ**, кандидаткиње **мр Оливере Пурић**, структурно је подељена на Увод, четири тематска поглавља и закључна разматрања.

У укупном обиму од 382 стране, 334 стране чини основни текст, а 48 страна списак литературе са укупно наведених 364 наслова, од чега 325 чине писани а 39 електронски извори података.

2. ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Образложење теме

Реформа правосуђа је свеобухватан процес који треба да допринесе успостављању владавине права и остваривању веће правне сигурности грађана кроз побољшање рада свих правосудних органа.

Циљ реформе је делотворно, модерно и рационализовано правосуђе које ће уживати поверење грађана и у оквиру кога ће грађани имати квалитетан приступ правди. Развој независног и стручног правосуђа је важан предуслов за остварење низа других реформи као и за развој и одрживост демократије уопште.

Сваке године, међународни развојни партнери широм света – државе, међународне агенције и специјализовани фондови – обезбеђују близу 120 милијарди америчких долара за развојну и хуманитарну помоћ земљама у развоју, док из приватног сектора за ове намене долази додатних 20 до 25 милијарди америчких долара. Донатори, владе и грађани и донаторских и држава пријема подједнако очекују да ће се ова средства искористити на најделотворнији могући начин.

Подршка правосуђу чини значајан удео како у мултилатералним тако и билатералним програмима помоћи оствариваним од почетка деведесетих година 20. века. Заправо, за реформу правосуђа се каже да се налази „у првом плану међународних напора да се унапреди развој иностраних демократија“, као и да је, због великог броја чинилаца, постала „веома уносан посао“.

Широко постављена теорија о развоју у најновије време почиње да се усредсређује на институције, укључујући и институције у правосуђу, као неопходне основе економског раста и демократизације.

Инсистирање на давању предности институционалној реформи како би се избегао ризик неделотворности политичких стратегија преовлађује и у програмима развојних агенција. Истовремено, многи међународни развојни чиниоци, настављају са покушајима да остваре сложен скуп задатака потребних за спровођење реформи, без озбиљног испитивања или анализе опсежног искуства које је понудила пракса у последњих неколико деценија.

Претпоставка је да је унапређење владавине права главни задатак у процесу изградње државе; она се више не доводи у питање. Глобално посматрано, међутим, показатељи успеха реформских процеса су ниски. Један од најважнијих разлога за овакво стање ствари је да се у већини земаља домаћи захтеви за демократском реформом не налазе на задовољавајућем нивоу. С друге стране, чак и тамо где постоји довољан ниво захтева за реформом, њена успешност и даље је условљена степеном развијености домаћих капацитета. Ниво захтева за реформом и ниво развијености домаћих капацитета су тесно повезани, али нису нужно у директно пропорционалном односу.

Србија је пример државе у којој су упркос показатељима, рецимо Светске банке, о изузетно slabим капацитетима домаћих институција током периода владавине Слободана Милошевића, као и непосредно након тога, постојали изгледи за успостављање владавине права након пада овог режима, с обзиром на значајан ниво домаћих захтева за демократском реформом. Мање је видљиво у пракси, међутим, на који је начин тамо где постоји довољан ниво захтева за овим променама, могуће развити самоодрживе националне институције. Ово је нарочито присутно у области правосудне реформе, која је један од најсложенијих задатака у

процесу изградње државе. Владама корисницама помоћи недостаје полазни капацитет да делотворно остваре суштинске задатке управљања, као што је обезбеђивање владавине права. Донатори су у могућности да обезбеде подршку оваквим функцијама управљања, али су мање у стању да изграде унутрашње капацитете за остварење таквог задатка. Иако је изградња капацитета постала добро позната и често коришћена фраза у оквиру донаторске заједнице, упоредна пракса показује да развој капацитета никада није у потпуности потиснуо супституцију капацитета.

Правосуђе Републике Србије се у периоду политичке и економске транзиције суочило са озбиљним тешкоћама које су се одразиле на његово функционисање а тиме посредно и на његову независност, непристрасност и професионалност. Временом је постала очигледна потреба за системским решавањем проблема који онемогућавају делотворно функционисање правосуђа.

Стратегија реформе правосуђа назначила је, између осталих, следеће кључне недостатке у функционисању правосуђа:

Непостојање капацитета за интегрисано планирање, утврђивање буџета и мерење резултата, што смањује способност правосуђа да делотворно прати и унапређује резултате система;

Застареле моделе функционисања правосудне администрације, што спречава делотворно спровођење правде и процесуирање предмета;

Тежак терет административних послова на судијама, што смањује судијску ефикасност и слаби морал у редовима судија;

Недостатак континуиране обуке судија и других носилаца правосудних функција, што представља препреку за развој модерног и професионалног кадра специјализованог за руковођење и судску управу.

На овај начин је наглашено да се и у **Србији развој капацитета налази у средишту спровођења реформе правосуђа**. Развој капацитета је, истовремено, најзаступљенија компонента у програмима међународних партнера у области реформе правосуђа.

Упркос томе што представља проворазредно правно и политичко питање, реформа правосуђа у Србији још увек није завршен процес. Присуство ванправних формула и политички притисци додатно онемогућавају јасно консолидовање институција правосудног система.

Пре него што актери правосудне реформе предузму даље кораке, колегиница Пурић сматра, са правом, да је потребно пружити одговоре на читав низ питања, од тога колико „кошта“ реформа до тога када грађани могу да очекују ефикасан правосудни систем.

НЕПОСРЕДНИ ПРЕДМЕТ АНАЛИЗЕ И ЦИЉ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Непосредни предмет истраживања у дисертацији колегинице мр Оливере Пурић је разматрање основних веза између успешности процеса реформе правосуђа и креирања институционалног дизајна и развоја капацитета у правосуђу.

Степен оптималне функционалности институција директно је условљен иницијалним институционалним дизајном.

Уједно, квалитет институција зависи и од стручне оспособљености оних који њима руководе и у њима раде. Дисертација се зато доминантно бави **процесом одлучивања и креирања новог институционалног дизајна и стручних и демократских капацитета правосудног система** који је од виталног значаја за демократску консолидацију транзиционих друштава.

У дисертацији колегиница Пурић даје прегледан и систематичан **критички приказ мера које се примењују у правосудним реформама; указује на релевантну литературу** у политичким наукама, упоредном праву и повезаним дисциплинама; **анализира реформске стратегије које одређене развојне агенције** користе како би се унапредило будуће програмирање у области подршке институционализацији система обуке у правосуђу.

Предмет истраживања посебно су:

- мере које се примењују у правосудним реформама;
- релевантна литература у политичким наукама, упоредном праву и повезаним дисциплинама;
- реформске стратегије које одређене развојне агенције користе како би се унапредило будуће програмирање у области подршке институционализацији система обуке у правосуђу;
- нормативни оквир реформе правосуђа (укључујући и амандмане народних посланика и надлежних одбора, мишљења предлагача закона и извештаје надлежних одбора о поднетим амандманима, норме које регулишу развојну помоћ реформи правосуђа);
- корпоративне политике и праксе агенција за развој у вези са применом развојних програма;
- надзор и примена релевантних међународних стандарда, успостављених инструментима као што је Париска декларација.

У раду презентирани циљеви истраживања укључују :

- Процену оправданости успостављања одговарајуће институције (Правосудне академије) у оквиру система обуке у правосуђу;
- Откривање основних параметара и мотивационих механизма у области програмирања реформе правосуђа;
- Процену доприноса развојне помоћи успешности реформе правосуђа.

3. ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ

Основна хипотеза чију вредност и релевантност тестира дисертација колегинице Пурић је:

Успешност процеса реформе правосуђа условљена је трансформацијском улогом цивилних и политичких актера у креирању институционалног дизајна и развоју капацитета у правосуђу.

Посебне хипотезе су:

Успешна реформа правосуђа условљена је институционалним дизајном и изградњом капацитета;

Јака домаћа потражња за реформским процесом је пресудан фактор успешности реформе правосуђа;

Адекватан и применљив институционални дизајн обуке у правосуђу је нужан, али не и довољан услов за изградњу капацитета;

Однос понуде и тражње међународних и домаћих актера је кључ успешности процеса реформе правосуђа;

Израђен капацитет је основ за стварање легитимитета институције.

4. СТРУКТУРА / САДРЖАЈ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

САДРЖАЈ

Увод

Предмет и сврха рада 13

Структура рада 18

И ГЛАВА 22

1. Спремност на реформе 22

1.1 Демократија и демократска транзиција 22

1.2 Цивилна и политичка стратегија демократских промена 27

1.3 Демократска консолидација 28

1.4 Демократска транзиција у Србији 36

ИИ ГЛАВА 48

2. Правосудна реформа 48

2.1 Појам и елементи правосудне реформе 48

2.2 Улога развојних партнера у програмирању реформе правосуђа 77

2.2.1 Програмски оквир за деловање развојних партнера 77

2.2.1.1 Римска декларација о хармонизацији 79

2.2.1.2 Париска декларација о ефективности развојне помоћи 80

2.2.1.3 Акциона агенда из Акре 82

2.2.1.4 Четврти форум на Високом нивоу о ефективности развојне помоћи - Бусан 83

2.3 Циљ правосудне реформе 86

2.4 Вредновање правосудне реформе 95

ИИИ ГЛАВА 115

3. Правосудна реформа у Србији	115
3.1 Антиклимакс независности правосуђа у Србији	115
3.2 Успостављање реформских основа	121
3.3 Сукоб уместо поделе власти	127
3.4 Институционализација обуке у правосуђу или корак ка афирмацији критеријума стручности носилаца правосудне функције	130
3.5 Пројекат стратегије реформе правосуђа	132
3.6 Реформа у лавринуту законских измена	135
3.7 Национална стратегија реформе правосуђа	137
3.8 Стратешки оквир за реформу	139
3.9 Уставно решење - положај судства	147
3.10 Нове судије за нове судове- неуставан реизбор судија и тужилаца	151
3.11 Европске интеграције и реформа правосуђа	156
3.11.1 Анализа стања у правосуђу у оквиру годишњих извештаја Европске комисије	160
3.11.2 Општа оцена реформе правосуђа у контексту процеса европских интеграција	177
ИВ ГЛАВА	181
4. Правосудна академија – од пројекта до институције	181
4.1 Оснивање Правосудног центра	181
4.2 Правосудни центар за обуку - први пројектни циклус, 2002-2004	185
4.3 Правосудни центар за обуку - други пројектни циклус, 2004-2006	195
4.4 Зачетак идеје о Правосудној академији - трећи пројектни циклус, 2006-2008	197
4.5 Критеријум стручности – нормативни оквир	206
4.5.1 Међународни стандарди и критеријуми стручности у избору носилаца правосудне функције	206
4.5.2 Закон о Правосудној академији и критеријум стручности	235
4.6 Критеријум стручности – организациони аспекти	259
4.6.1 Програмски савет, предавачи и ментори	259
4.6.2 Институционалне везе и сарадња Високог савета судства и Државног већа тужилаца	262
4.7 Модел почетне и сталне обуке	263
4.7.1 Почетна обука	263
4.7.1.1 Наставни план почетне обуке	270
4.7.1.2 Пријем будућих судија и јавних тужилаца у Правосудну академију	271
4.7.1.3 Пријемни испит	275
4.7.2 Систем менторског рада	280
4.7.3 Завршни испит	285
4.8 Стална обука судија и тужилаца у оквиру службе	286
4.9 Оцена досадашњих резултата рада Правосудне академије	291
4.9.1 Почетна обука	291
4.9.2 Стална обука	299
Закључак	306
Како велика стагнација остаје стагнантна?	306
Правосудни систем Републике Србије заробљен у замци (не)способности?	312

Опис садржаја (структуре по поглављима) докторске дисертације: Улога цивилних и политичких актера у процесима институционалне реформе и развоја капацитета правосуђа у Србији од 2002. до 2012. године

Структура докторске дисертације прилагођена је предмету истраживања и постављеним циљевима и полазним хипотезама. Осим уводних и закључних разматрања, рад је систематизован у четири поглавља.

Увод – Разумевање реформе правосуђа и демократизације – посвећен је проучавању и општем приказу теоријских концепата реформе правосуђа и њиховог значаја за консолидацију демократије. Део разматрања односи се на мотивационе механизме реформског процеса, могуће проблеме у примени и начине њиховог решавања. Такође, представљени су и релевантни индикатори демократских промена.

Након уводног поглавља у првом поглављу **Спремност на реформе** направљен је осврт на развој капацитета на системском нивоу – на проблем недостатка потражње за реформом као и недостатак домаће потражње за институцијама. У утврђивању опсега ове студије треба нагласити да се рад колегинице Пурић тек сумарно али и веома прегледно, бави изучавањем демократске транзиције као сложеног процеса трансформације од ауторитарних ка демократски уређеним друштвима. Опште је прихваћен став да демократизација није једносмеран процес. Под појмом демократске консолидације који Оливера Пурић користи, подразумева се политичка ситуација у којој је демократија постала „једина игра у граду“, односно када у друштву постоји снажан консенсус да је демократија најадекватнији начин управљања. Истакнуто је и да је један од предуслова демократске консолидације и постојање широке прореформске социјалне и политичке коалиције. У сврху истраживања значаја реформе правосуђа за сам процес демократизације, цивилне и политичке стратегије демократских промена и консолидације демократије дато је опште одређивање значења ових појмова.

Колегиница Пурић формулише и полазну тезу да није могуће прецизно одговорити који је домет реформе правосуђа у Србији без указивања на опште токове демократске транзиције у Србији.

Критички ревалоризујући карактер и домете демократске транзиције у Србији, посебно у сферу реформе правосуђа, Оливера Пурић јасно детектује да се пропуст да се јасно раскрсти са претходним ауторитарним наслеђем упадљиво намеће пре свега када је реч о најутицајнијим политичким фигурама. Након петооктобарских промена лустрација је изостала, иако је велики број државних службеника напустио државну управу.

Са друге стране, владајуће странке из ДОС-а нису имале стручан и искусан персонални састав, те је функционисање новоуспостављене демократије у Србији било значајно отежано и због слабих административних капацитета државне управе. Лоше кадрирана државна управа није у стању да пружи неопходну подршку у креирању нових законских решења, док приликом реализације реформи, односно спровођења закона, оставља простор за честа кршења принципа правне државе.

Велика мана иницијалног процеса демократизације у Србији јесте макијавелизам политичких актера који су се тада нашли на власти. Наиме, до демократских институција често се желео доћи управо на на уштрб демократских процедура зарад неких виших "револуционарних и демократских" циљева. Као да се сматрало да је у питању ванредно време које захтева ванредне мере, заборављајући при том на важност питања стабилности и предвидљивости за функционисање демократских институција, те њихов легитимитет. Тако је реформа правосуђа на самом старту била осуђена на пропаст. Измене закона на сваких шест месеци, паушално одстрањивање судијског кадра, задирање извршне власти у рад правосудних орагана нису биле само одраз вере у неопходност ванредних мера (Владан Батић: „царски рез у правосуђу“) , већ и недостатка демократских капацитета нове власти. Тако је притисак на судије изнова институционализован, упркос значају који независност, односно квалитет судства има за демократску консолидацију. Јако судство може помоћи да држава раскрсти са ауторитарном прошлшћу и изгради културу уставности која државну власт учи да правни систем не може бити погажен када је то потребно за политичке добитке.

У другом поглављу **Правосудна реформа** приказује се и критички анализира , у компаративном оквиру, законодавни процес у поступку усвајања тзв. сета правосудних закона, стратешки оквир за реформу правосуђа, предузете активности, и најзначајнији остварени резултати. Фокус истраживања колегинице Пурић је на дефинисању улоге међународних и домаћих актера у реформском процесу. У овом поглављу су такође, анализирани перспективе и планиране активности у циљу наставка реформе правосуђа.

Посебан акценат је стављен на недостатак институционалног капацитета, односно значај развој капацитета на организационом нивоу. Рад даје посебан осврт на основне елементе реформе правосуђа, основе програмирања и принципе сарадње међународних и националних партнера. Постављено је и кључно питање да ли је у покушају тражења решења понуђен одговор који је дефинисан како квантитативним тако и квалитативним параметрима као и шта је примарно у овом процесу: ефикасност или независност? Потом колегиница Пурић шири анализу на теоријска оправдања реформског приступа и размере у којима су та оправдања вредносно потврђена емпиријским истраживањем. Том анализом она настоји да покаже да је постојећи инструменталистички приступ реформи правосуђа, који се своди на ефикасност, очигледно недовољан, што отвара простор за истраживање једног ширег приступа који тежи промовисању независности као као крајњем реформском циљу.

Током анализе, кандидаткиња се посебно бавила испитивањем улоге међународних развојних партнера у процесу програмирања реформе правосуђа.

Мета позицију ауторке можда најбоље илуструје став да се реформе правосуђа могу разликовати по томе да ли су формиране на основу „уске” или „пуне” концепције правде. Та класификација је корисна када се описује природа реформи јер се на тај начин може посебно нагласити преовлађујућа улога оних активности које се заснивају на побољшању процесне ефикасности.

„Уске” дефиниције правде су формалне, минималистичке и процесне. Рас и Фулер

спадају у водеће заговорнике „уског” формалног појма правде, па самим тим и реформе правосуђа. Они тврде да је рационалним људима потребан предвидљив систем којим ће се они руководити у своме понашању и у складу с којим ће организовати властити живот. Тај приступ полази од претпоставке да закони треба да буду перспективни, тј. оријентисани на будућност, отворени, јасни и стабилни. Та „уска” перспектива преовлађује. Она одговара на питање „шта доноси” реформа тако што јемчи независност судства, промоцију приступа судовима и смањење броја заосталих предмета, поштовање начела природне правде и правосудни надзор над поступањем осталих грана власти. Она наглашава имовинска права и ефикасно обављање функције правосуђа, а не демократију и моралност. Те реформе доносе предвидљивост и стабилност; оне немају потребу за истицањем елемената етике или карактеристика које би се односиле на суштинска права. Зато се „уске” реформе односе на побољшање процедуралног аспекта и делотворности у правним поступцима.

Са друге стране, „пуне” концепције правде третирају „владавину права” као један од носећих елемената и повезане су с појмовима слободе и демократије. Те „пуне” реформе баве се остваривањем суштинских циљева, као што је снажење права појединца, јачање политичких институција и стабилизовање привреде. Та концепција јемчи основне индивидуалне слободе и грађанска и политичка права, док у исто време захтева да се ограничи моћ државе.

Прихватајући "пуну" концепцију правде Оливера Пурић се позива и ослања на Роналда Дворкина, који је неспорно један је од најистакнутијих заговорника „пуног” приступа; Дворкин је наиме аутор који у суштини тврди да правда и „владавина права” обухватају универзална морална начела и да су тесно повезане са слободом.

У трећем поглављу **Правосудна реформа у Србији** се указује на два таласа реформе правосуђа у Републици Србији закључно са 2012. годином. Поред испитивања стратешког оквира реформе као и значаја стварне и перципиране окоснице реформског процеса односно (ре)избора носилаца правосудне функције - постављају се питања попут **шта је резултат реформског процеса, да ли је начињен стварни помак или је ситуација само враћена на пређашње стање посебно у вези са применом критеријума стручности за избор и напредовање носилаца правосудне функције, да ли је реформски процес резултирао концептуалним интегритетом реформе и препознавањем каузалне међузависности односно да ли су институције достигле свој пуни капацитет као и да ли се оне међусобно подржавају?**

Период од 2002. до 2012. године показао је, по колегиници Оливери Пурић, да се правосуђе у Републици Србији налази у сталном процесу иницирања нових реформских захвата без систематског сагледавања постигнутих резултата и постојећих реформских перспектива. Као излазна стратегија већ започетих, а недовршених реформских процеса, увек се указивала нека нова стратегија реформе са готово истоветним циљевима, чиме је извршена власт, пре свих, тежила стицању новог, освеженог легитимитета. Истовремено стратешки ресурси су ангажовани на изради нових реформских решења уместо на решавању већ дефинисаних проблема у организацији и функционисању правосудног система. Тако је у посматраном

десетогодишњем периоду у Републици Србији правосуђе реформисано у два основна реформска таласа (2002-2006 и 2006-2012) уз бројна пратећа полу-решења, а да није дошло до успостављања ефикасног и делотворног правосуђа коме се декларативно тежило.

Притисци извршне и законодавне власти на правосуђе, а без јаког и системског одговора на те притиске од стране правосуђа, снажно су утицали на уређење и функционисање судске власти. За време трајања ванредног стања након атентата на премијера Зорана Ђинђића, Народна скупштина је разрешила 35 судија, међу којим се нашло и седам судија Врховног суда, са образложењем да су испунили законске услове за одлазак у пензију. Председник Административног одбора Народне скупштине овај потез подржао је и нешто другачијим аргументима, тврдећи да се са тада актуелним персоналним саставом Врховног суда и врха београдског правосуђа не може спровести делотворна реформа и позвао председницу Врховног суда Лепосаву Карамарковић да из моралних разлога поднесе оставку, истичући да ће у супротном бити изнађени уставни или други механизми како би се суспендовали водећи људи српског правосуђа који коче реформске процесе. Из овога је јасно да се ни законодавна власт није устезала од отворених притисака на носиоце правосудне функције, не презајући при том ни од примене решења која нису у складу са оним што је Уставом прописано.

У оквиру овог дела колегиница Оливера Пурић се бави и проблемом недостатка власништва над реформским процесом као и проблемом недостатка партиципације домаћих партнера. Она отвара и питање да ли је у процесу реформе формирана прореформска коалиција, шта је резултат сарадње домаћих и међународних развојних партнера и да ли постоји њихов консенсус о успешности реформе. Такође, истакнуто је пресађивање институција као један од примењених модела и испитана је (не)успешност његове примене у домаћим условима. Колегиница Пурић на основу спроведених анализа констатује у великој мери неадекватан утицај међународних актера на реформу правосуђа, као и недовољан реформски капацитет домаћих актера ангажованих у овом сложеном процесу, односно одсуство довољног и ефективног синергетског деловања спољних и унутрашњих актера процеса реформи правосуђа.

Колегиница Пурић, по нашем суду с правом закључује да се неравномеран успех реформских мера у Србији може сажети на следећи начин: због јаког притиска у циљу измене закона и јачање правосуђа од стране међународних донатора и уз њихову финансијску и техничку подршку, капацитети правосуђа су знатно побољшани. Ипак, овај напредак се не види у индикаторима судске непристрасности који су се једва променили. Ово сугерише да реформа правосуђа коју су водили међународни донатори није успела у трансформацији постојеће организације (политичке и правосудне културе) или у смањењу неформалних утицаја политичких, економских и криминалних структура на правосудни систем. На крају, овај изостанак напретка судске непристрасности (огледа се у политизираном приступа реформи) је омео развој капацитета правосуђа.

Језгро рада и његов операционално најразвијенији део представља четврто поглавље **Правосудна академија – од пројекта до институције** које испитује јединствени случај трансформације Правосудне академије од пројекта Правосудног

центра до садашњег институционалног облика Академије. Значајем трансформације пројекта у инситуцију кандидаткиња Пурић се бави посебно у контексту доприноса и потенцијала ове институције за оснаживање критеријума стручности као кључног критеријума за избор и каријерно напредовање носилаца правосудних функција што свакако представља основу независног положаја правосуђа.

Анализирајући међународну, у првом реду европску регулативу и препоруке колегиница Пурић полазно констатује да ће се наставни програм почетне обуке и интензитет обуке значајно разликовати зависно од одабраног метода запошљавања судија. Обука не треба да се састоји само од предавања о стручним техникама које се користе приликом вођења случајева од стране судија већ, такође, треба да узме у обзир и неопходност познавања самог друштва и свеобухватно разумевање различитих питања која одражавају сложеност живота у друштву.

Поред тога, отварање граница значи да будуће судије морају бити свесне да оне јесу европске судије и да боље познају европска питања. Примера ради, с обзиром на различитости система за обуку судија у Европи, веће ЦЦЈЕ препоручује : да сви именовани кандидати за судијске положаје треба да имају или стекну, пре него што преузму своје дужности, широко знање из области домаћег и међународног материјалног права и поступака; да о програмима обуке који су специфичнији за обављање судијске професије треба да одлуче установа надлежна за обуку, наставници и саме судије; да такве теоријске и практичне програме не треба ограничавати на технике у строго правним областима, већ треба да обухвате и обуку из етике и увод у друге области битне за судијску делатност, као што је вођење случајева и управљање судовима, информациона технологија, страни језици, друштвене науке и алтернативно решавање спорова (АДР).

У овом поглављу уз приказ међународних стандарда и праксе примене критеријума стручности у правосуђу кандидаткиња даје и приказ нормативног оквира за успостављање и функционисање Правосудне академије, модела почетне и сталне обуке, као и препоруке за даљи развој инситуције.

Највреднијим сматрамо заправо настојање колегинице Пурић да критички разматри везу између дизајна институције за обуку у правосуђу и развоја стручних капацитета у правосуђу, са посебним освртом на степен применљивости расположивих институционалних модела обуке у локалним условима.

Кроз анализу случаја Правосудне академије Републике Србије, кандидаткиња уочава кључне елементе могућег модела институционализације система обуке у правосуђу у функцији развоја стручних капацитета. Колегиница Пурић посебно детаљно, на основу сопственог искуства и учешћа у креирању бројних облика обуке у правосуђу, критички тестира и изабране институционалне пандане Правосудној Академији у другим земљама, ради утврђивања неких од показатеља неопходних за закључне препоруке.

На основу резултата свеобухватне анализе нормативних стандарда и праксе међународних и националних партнера у **закључном поглављу** даје се синтеза закључака о улози развојних партнера у процесима инситуционалне реформе и развоја капацитета правосуђа у Србији од 2002 до 2012 године. са посебним

освртом на значај критеријума стручности у програмирању и примени реформе правосуђа. Поред оцене успешности досадашње улоге развојних партнера за остваривање трансформацијске промене у правосуђу Републике Србије и документовања системских фактора (не)успеха, Оливера Пурић даје и оцену потенцијала за достизање независности правосуђа институционализацијом критеријума стручности приликом избора и каријерног напредовања носилаца правосудне реформе.

Конечно, на тај Оливера Пурић настоји, по нашем суду веома успешно, да идентификује могуће правце развоја програмирања реформе у правосуђу што би требало да допринесе како лакшој идентификацији програмског инструмента по мери националног реформског контекста и одрживости постигнутих резултата, тако и целовитом сагледавању вредности институционализације стручног усавршавања за независно правосуђе.

Тиме се уједно обезбеђује искуствени оквир за систематизацију налаза и препорука идентификованих у претходним поглављима, са посебним нагласком на значају стручних капацитета у правосуђу као индикатора легитимитета. За прикупљање и обраду података колегиница Пурић је користила **батерију истраживачких, аналитичких инструмената** како би се утврдиле основне везе између степена развоја капацитета и искоришћености развојне помоћи.

Сет кључних закључака везаних за карактер предузетих покушаја реформи правосуђа и настојања да се подигну његови капацитети и ефикасност Оливера Пурић полазно базира на оцени да су, услед постојања потребе за убрзаним прилагођавањем стандардима ЕУ, закони доношени по хитним процедурама и о новим законима се ретко и недовољно расправљало у Парламенту или у јавности. Добар пример овакве праксе је Закон о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава. Овакав приступ реформи се генерално не сматра као демократски или легитиман и често наилази на отпор правосуђа, стручне јавности али и грађана. Други аспект неуспеха реформе је представљала злоупотреба и инструментализација структурних реформи (тј. реорганизација судске структуре) у политичке сврхе - феномен који се догодио и раније у другим пост-комунистичким земљама у транзицији. Колегиница Пурић у тези подастире аргументе за тврдњу да у процесу поновног именованја нису примењени објективни и јасни критеријуми, те је последично процес реизбора оставио много простора за политички утицај. Иако идеја о реструктурирању судова може да има своје предности, она може и да се политизује и злоупотребљава, што би "оставило могућност разрешења судија који нису били криви за било какво рђаво поступање". Према томе не само да су корумпиране судије могле бити отпуштене, већ и све непослушне или опасне судије, односно оне који нису промовисале интересе владајуће управе. Сам процес реизбора је међу судијама и тужиоцима створио атмосферу страха и несигурности за њихова радна места. Управо је ова реформска мера изазвала највише реакције у јавности

Кроз политизован и инструментализован приступ реформи током посматраног периода а нарочито током структуралне реформе 2010. године, подривана је не само независност и непристрасност правосуђа, већ и правосудни капацитети чијој се изградњи тежило .

Погрешан приступ реформи правосуђа, која је спроведена на некохерентан и исполитизован начин резултирао је апсурдном ситуацијом : умањио је укупну ефикасност правосудног система, увећао број нових предмета и умањио подршку за свеукупну реформу правосуђа, као и поверење грађана у правосудни систем

5. КОРИШЋЕНЕ МЕТОДЕ И ПРИМЕЊЕНА МЕТОДОЛОГИЈА

Избор методолошког приступа и коришћење конкретних метода у изради дисертације условљен је, пре свега, предметом и циљем истраживања. У свом истраживачком поступку колегиница Оливера Пурић је, са правом, комбиновано примењивала квантитативни и квалитативни приступ. Сходно томе, коришћена је у пуној мери свеобухватна **анализа релевантне научне литературе и институционалних решења и праксе** у контексту значаја реформе правосуђа за демократизацију друштва, као и у вези са самом реформом правосуђа у Србији.

Метод анализе садржаја примењен је за истраживање комуникације између релевантних цивилних и политичких, међународних и домаћих актера.

Такође, **метод студије случаја**, се показао крајње погодан за рефлектовање друштвене праксе, институционалних механизма и друштвених образаца, и употребљен је у тези на примеру Правосудне академије Републике Србије.

Уз помоћ **компаративног метода направљен је и тестиран у раду** упоредни преглед одабраних институционалних пандана Правосудне академије у другим земљама.

У истраживању је коришћена и **квалитативна метода дубинског и полу-структурираног интервјуа (појединачни интервјуи и фокус групе)** у којима је колегиница Оливера Пурић, захваљујући пре свега свом знању, стеченом искуству и везама, обавила бројне интервјуе са најрелевантнијим м домаћим и међународним актерима реформе правосуђа.

Квантитативне методе су дакле примењене кроз **анкетирање**, уз употребу посебно осмишљених упитника сачињених од питања анкетног типа, описне скале и скале ранга – Ликертова скала, и поступке процењивања (скалирање). У обради података коришћене су релевантне **статистичке методе** уз примену **статистичког апликативног програмског пакета СПСС**.

6. НАУЧНИ ДОПРИНОС И ДРУШТВЕНИ ЗНАЧАЈ

Теза колегинице Оливере Пурић одговара двоструким потребама, **научно–истраживачким и друштвено – апликативним**.

Научна оправданост урађене тезе колегинице Пурић лежи у неколико проблемских нивоа.

Пре свега, под утицајем такозваног **новог институционализма**, политичке институције су поново у средишту научне пажње. Овог пута приступ у изучавању политичких институција, па и правосудног система, карактерише мултидимензионалност.

Развој политичких институција, па и правосудног система, од виталног је значаја за демократску консолидацију транзиционих друштава. Квалитет институција је одлучујући за „разумевање динамике друштвених и политичких промена“.

Политичке елите у транзиционим друштвима у великој мери нису независне у креирању политичких институција. Истовремено, упркос најбољим намерама, „међународна заједница није само ограничена количином капацитета који може да изгради; она је заправо и саучесник у уништењу институционалног капацитета у многим земљама у развоју“.

Од усвајања Париске декларације, донатори и државе пријема заједнички раде на изградњи опште сагласности о јединственим приступима, покушавају да сведу на најмању могућу меру трошкове преношења средстава развојне помоћи тако што прецизно опредељују сопствене улоге, унапређују системе надзора и оцене резултата и јачају одговорност грађана за утицај који развојна помоћ остварује. Упркос позитивним показатељима **још увек не постоје јасно утврђена правила како о јединственим приступима реализацији развојне помоћи**, тако ни о институционалном програмирању реформе.

Општи је став да је за успех сваког институционалног реформског процеса, па и процеса реформе правосуђа, уз одабир адекватног институционалног дизајна од посебне важности залагање да се политичке институције поштују.

Током уобличавања препорука о могућим механизмима који би гарантовали спровођење реформског процеса, истраживање колегинице Пурић се бави и **утврђивањем основних стратешких и вредносних разлога за (не)прихватање и оживотворење институционалног дизајна**.

Комбиновањем аналитичких перспектива и увида заснованих на искуству, теза колегинице Пурић нуди инструменте за критички осврт, као и бољу основу за осмишљавање будуће политике у области јачања институција у правосуђу. Оно не подразумева представљање свеобухватног модела институционализације система обуке у правосуђу кроз развојну помоћ – то би захтевало истраживање далеко ширег обима, које је изван оквира предложене дисертације. Ипак, искуства која произилазе из остварених пројеката и процеса, као и све обимнија литература у овој области, **указују на постојање препознатљивих образаца са ширим значајем**.

Истовремено, **друштвено-апликативна оправданост** тезе заснива се на реалним потребама транзиционих друштава у потрази за демократским политичким системом. Притом, подизање капацитета правосудног система у Србији је један од водећих процеса ка демократизацији политичког поретка. Реформа правосуђа је процес који мора до краја успешно да се спроведе, јер демократска транзиција је окончана тек „када са сигурношћу можемо да кажемо да су установе које су успостављене након слома недемократског режима почеле да производе демократске исходе, односно када је опасност од повратка у недемократски режим отклоњена”.

Такође, дисертација, кроз **научну дескрипцију реформског процеса, пре свега, кроз научно објашњење** процеса подизања капацитета и програмирање обуке у правосуђу, ће, по нашем суду, свакако допринети све ширем академском разматрању ове теме. Резултати истраживања ће тако постати доступни и на располагању свим учесницима у овој области – креаторима политике,

високошколским установама, невладиним организацијама, међународним организацијама– као препоруке за изградњу свеобухватног оквира за реформу правосуђа у земљама у транзицији.

7. ЗАКЉУЧАК

Полазећи од поднетог, у тексту докторске дисертације развијеног, кохерентног теоријско – методолошког и хипотетичког оквира рада, као и аргументативно доказаних и потврђених планираних научних циљева и доприноса дисертације, имајући посебно у виду и ширину увида у предметну материју и адекватну структуру рада, као и релевантност наведене селективне литературе, са чак 364 одабраних радова, законских текстова и спроведених сопствених истраживања, што је ретка одлика докторских теза у овој области, Комисија једногласно констатује да се ради о квалитетној и релевантној докторској дисертацији.

Доносећи ову оцену Комисија је имала у виду и значај и актуелност одабране теме – њену теоријску и, посебно, практичну валидност за транзициони, постконфликтни простор Србије и кључни процес консолидовања демократије и изградње правне државе, односно реализовани релевантан и кохерентан проблемски и садржајни, тематски оквир и њима примерен предложени методолошки инструментариј. Посебно истичемо чињеницу да је кандидаткиња мр Оливера Пурић, на основу свог богатог професионалног искуства, остварила веома завидан увид у постојећу литературу и изворе емпиријских података, и да је на тој основи адекватно одредила циљеве и домет свога истраживања. Посебно истичемо логички прецизно изведену структуру рада у којој, сагласно моделу левка, општим теоријским деловима, следи компаративна анализа релевантне праксе, случај реформи правосуђа у Србији и на крају студија случаја посвећена формирању и раду Правосудног центра, односно његовог прерастања у Правосудну Академију.

Комисија на основу свих датих аргумената утврђује коначну оцену да презентирана кохерентна методологија, понуђена аргументација и њој примерена структура рада, као и прегледан, јасан и концизан стил којим се служи колегиница Пурић пружају довољне гаранције да се ради о значајном и оригиналном и самосталном доприносу развоју, код нас занемарене области развоја теорије и праксе реформе правосуђа и пратеће стратегије подизања капацитета правосудних институција, и предлаже Већу да, након истека рока за увид јавности, одобри јавну одбрану тезе **УЛОГА ЦИВИЛНИХ И ПОЛИТИЧКИХ АКТЕРА У ПРОЦЕСИМА ИНСТИТУЦИОНАЛНЕ РЕФОРМЕ И РАЗВОЈА КАПАЦИТЕТА ПРАВОСУЂА У СРБИЈИ ОД 2002. ДО 2012. ГОДИНЕ**, кандидаткиње мр Оливере Пурић.

Београд, 27. 07. 2015.

Комисија

Проф. др Весна Петровић

Проф.др Дејан Миленковић

Проф.др Зоран Стојиљковић

